

انتشارات دانشگاه لرستان

۱۲۱

هند، نگاهی به واقعیت‌ها و مسائل آن

تألیف

دکتر مهدی شاهین

(عضو هیأت علمی گروه علوم سیاسی دانشگاه لرستان)

www.ketab.ir

سرشناسه	شاهین، مهدی، ۱۳۴۳
عنوان و نام پدیدآور	هند؛ نگاهی به واقعیت‌ها و مسائل آن / دکتر مهدی شاهین، ویراستار علمی: محسن عبدالهی
مشخصات نشر	خرم‌آباد، دانشگاه لرستان، ۱۳۹۶
مشخصات ظاهری	۲۰۲ ص، مصور
شابک	ISBN: 978-600-6217-59-8
وضعیت فهرست‌نویسی	فیا
یادداشت	کتاب‌نامه
موضوع	هند
موضوع	India
شناسه افزوده	دانشگاه لرستان
رده‌بندی کنگره	DS ۴۰۷ / ش ۲۰۹ ۱۳۹۶
رده‌بندی دیوید	۹۵۴
شماره کتاب‌شناس ملی	۵۰۴۱۸۲۹

انتشارات دانشگاه لرستان

هند؛ نگاهی به واقعیت‌ها و مسائل آن

تألیف: دکتر مهدی شاهین (عضو هیات علمی گروه علوم سیاسی دانشگاه لرستان)

ویراستار ادبی: دکتر سیدمحسن حسینی

ویراستار علمی: دکتر محسن عبدالهی

شمارگان: ۵۰۰ نسخه، چاپ اول ۱۳۹۶

آمور رایانه‌ای: انتشارات شاپورخواست ۰۹۱۶۳۹۸۴۰۱۱

طرح جلد: سهیمه اسدزاده

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۲۱۷-۵۹-۸

بها: ۲۰۰۰۰۰ ریال

فهرست

صفحه	عنوان
۹	پیشگفتار
۱۳	۱- جغرافیا
۱۳	۱-۱- موقعیت جغرافیایی شبه قاره هند
۱۸	۱-۲- ورود مهاجران
۲۱	۱-۳- آب و هوا
۲۷	۲- سرزمین و مردم
۲۷	۲-۱- تمدن هند باستان
۳۱	۲-۲- موقعیت سند در دوره اسلامی
۳۴	۲-۳- پرچم هند
۳۵	۲-۴- مردم
۳۸	۲-۵- زبان
۳۹	۲-۵-۱- زبان فارسی در هند
۴۲	۲-۶- ادیان مهم در هند
۴۲	۲-۶-۱- هندویسم
۴۴	۲-۶-۱-۱- آیین و اصول دین هندو
۴۵	۲-۶-۲- بوداییسم
۴۸	۲-۶-۳- جینیسم
۴۹	۲-۶-۴- زرتشت
۵۰	۲-۶-۵- مسیحیت
۵۱	۲-۶-۶- اسلام

۵۴	۲-۶-۱- وضعیت مسلمانان در هندوستان
۵۴	۲-۶-۲- مناطق اصلی مسلمان‌نشین
۵۵	۲-۶-۷- آیین کبیر
۵۶	۲-۶-۸- آیین سیک
۵۷	۲-۶-۹- مذاهب اسلامی در هند
۶۳	۲-۷- فرهنگ
۶۵	۲-۸- رسانه‌ها
۶۸	۲-۹- آموزش در هندوستان
۷۱	۳- تاریخ هند از آغاز تمدن تا استعمار
۹۱	۴- تاریخ هند پس از استعمار
۱۰۷	۵- حکومت و سیاست
۱۰۷	۵-۱- ساختار سیاسی
۱۱۸	۵-۲- کنگره ملی هند
۱۲۰	۵-۲-۱- سیاست‌های کنگره ملی هند
۱۲۵	۵-۳- احزاب مهم
۱۲۷	۵-۴- نظام قضایی
۱۳۷	۶- سیاست خارجی هند
۱۴۵	۷- ساختار اقتصادی
۱۵۷	۷-۲- تجارت خارجی و سرمایه‌گذاری
۱۶۰	۷-۳- کشاورزی در هند
۱۶۵	۸- ساختار و توان نظامی
۱۷۹	تحلیل نهایی
۱۹۱	منابع

پیش‌گفتار

هندوستان با داشتن بیش از یک میلیارد و دویست میلیون نفر جمعیت، از این نظر پس از چین در جایگاه دوم قرار دارد. اما هندوستان پرجمعیت‌ترین دموکراسی جهان را داراست. به لحاظ جغرافیایی نیز پهناور است و با ۳۲۰۸۰۰۰ کیلومتر مربع وسعت، هفتمین کشور پهناور جهان به شمار می‌آید. این کشور از تنوع گسترده‌ی سرزمینی بهر‌مند است و غالباً از آن با نام «شبه قاره» یاد می‌شود. امروزه هندوستان مهم‌ترین قدرت اقتصادی، نظامی و به‌شماره‌ی دموکراسی‌اش، قدرت سیاسی آسیای جنوبی است. علاوه بر آن، هندوستان از داشتن جرمین اقتصاد بزرگ جهان به خود می‌بالد و مردمش به اعتقادات مذهبی بسیار گوناگونی، از جمله: آیین هندو، آیین جین، اسلام، مسیحیت، آیین سیک و آیین زرتشتی تعلق خاطر دارند.

هند از دیدگاه تاریخی، یکی از چهار فرهنگ پیشرفته‌ی باستان را در خود پرورش داد که تاریخ‌دانان امروزی آنها را «گهواره‌های» تمدن می‌نامند و هر یک از این تمدن‌ها در امتداد کرانه‌های یک یا دو رودخانه‌ی بزرگ شکوفا شدند- دجله و فرات در بین‌النهرین (عراق امروزی)، نیل در مصر، هوانگ در چین و سند در هند. اولین دولت - ملت در جهان را مصر در حدود ۲۰۰۰ پیش از میلاد تجربه کرد. از طرفی هند در سال‌های ۳۰۰۰-۲۶۰۰ پیش از میلاد در امتداد رودخانه‌ی سند و شاخه‌های آن سر بر آورده بود. تمدنی به نام «هاراپایی» که بعضی از شهرهای آن بیش از ۲/۶ کیلومتر وسعت و با جمعیتی حدود پنجاه هزار در آن زندگی می‌کردند. مدارک باستان‌شناختی از هند نشان می‌دهد که هاراپایی‌ها یک امپراتوری پدید آوردند که از امپراتوری مصر و ساکنان بین‌النهرین در همان عصر پهناورتر بود.

هندوستان به لحاظ تداوم تمدن، خودش نوعی موزه‌ی تاریخ است که بخش‌های جداگانه‌ای برای نگهداشت فرهنگ‌ها، نژادها، زبان‌ها و مذهب‌هایی دارد که در گستره‌ی قلمروی پهناورش با هم در تماس بوده‌اند.

هندوستان دارای شگفتی‌هایی متنوع و مربوط به سه قرن قبل از میلاد مسیح است. طی قرن‌ها و تاکنون هر فرد که به این کشور گسترده سفر کرده، تحت تأثیر عجایب و شگفتی‌های آن قرار گرفته است. هند با بیش از بیست حزب سیاسی که بازتاب وجود فرهنگ‌های مختلف و بر اساس شالوده‌ی تاریخی که سابقاً پیش از چهار هزار سال دارد، به وجود آمده است و از جمله کشورهایی است که در زمینه‌ی رسیدن به بیانات سیاسی و توسعه‌ی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی دارای تجربیات ارزشمندی است که در پرتو پنجاه سال موکاسی پارلمانی به آن دست یافته است. این امر با در نظر گرفتن جمعیت و تنوع قومی آن کشور از اهمیت دو چندان برخوردار می‌شود.

تنوع فراوان اجتماعی با تنوع جغرافیایی آن کشور، هم‌خوانی دارد. بخشی از بلندترین رشته‌کوه‌های جهان، حدود شمالی کشور را و اتسوس هند و دریای عرب دو طرف دیگر این سرزمین را، در جنوب در برگرفته‌اند. بین قله‌های مرتفع شمالی و ساحل آن دو دریا، رودهای متعدد بزرگی طی مسیری پُرپیچ و خم از میان فلات‌های حاصل‌خیز، جلگه‌های بسته‌کمر،‌های کوچکتری می‌گذرند. در غرب، بیابان وسیع هند قرار دارد که تقریباً هیچ رطوبتی ندارد، در حالی که در بقیه‌ی سرزمین، پوشش گیاهی پُر پشت و سرسبزی وجود دارد. هندوستان با داشتن خاک حاصل‌خیز آب فراوان، سرزمینی مقدس است. این حاصل‌خیزی امکان شکوفایی تمدن را در گذشته‌های دور در این سرزمین فراهم کرده است.

در ابتدای قرن بیست و یکم هند، موقعیتی یافت تا به یکی از بزرگترین قدرت‌های دنیا تبدیل شود. هند دارای صنایع پیشگام با فناوری فعال است که ماهواره‌های ارتباطی و با شبکه‌های ساخت هند به فضا فرستاده است؛ اما این کشور با آزمایش سلاح‌های هسته‌ای به گروه محدودی از قدرت‌های نظامی دنیا پیوسته است و کماکان با بیکاری گسترده، ازدحام و شلوغی زیاد و کمترین درآمد‌های سرانه‌ی دنیا مواجه است.

بیش از نیم قرن از زمانی که هندوستان به استقلال رسید، می‌گذرد؛ ولی هنوز هم کشمکش بین نیروهای سیاسی و فرهنگی مختلفی که کشور را به جهات متفاوت می‌رانند، ادامه دارد. اکنون رهبران این کشور باستانی و مدرن تلاش دارند تا از این گوناگونی برای رسیدن به عظمت و شکوهی جدید استفاده کنند.

مهم‌ترین تغییرات در عرصه بین‌المللی در دو دهه گذشته، تحول سیاست خارجی هند و به وجود آمدن این دولت به مثابه یک قدرت نوظهور بوده است. به طوری که در دو دهه گذشته سیاست خارجی هند متحول شده است. (ر.ک فصل ششم)

در زمینه‌ی مسائل هندوستان، تا کنون کتاب‌های زیادی به زبان فارسی تدوین و منتشر شده است که در مقایسه با متون مشابه خارجی بسیار اندک است؛ بنابراین، همچنان زمینه و فرصت‌های زیادی برای انجام پژوهش‌های گوناگون علمی و انتشار متون مدون مربوط به مسائل کشور هندوستان وجود خواهد داشت، به ویژه اینکه به اعتقاد نویسنده و با توجه به شرایط جغرافیایی و سوابق تاریخی، هند علی‌رغم این که در فقر شدیدی به سر می‌برد، ولی با دموکراسی پایدار توانسته است به سوی توسعه‌ی ملی گام بردارد. رعهده‌ی پژوهش‌گران و اساتید ایرانی متخصص است که هر چه بیشتر بر حجم اطلاعات و پژوهش‌های علمی بزرایند. در راستای هدف یاد شده، نویسنده بر آن بوده که مهم‌ترین مسائل هند را پژوهش‌های علمی بزرایند. در کتاب واحد تدوین و منتشر کند. البته انجام این مسئولیت، امری خطیر و مشکل بوده است؛ زیرا تاکنون درباره‌ی ابعاد گوناگون مسائل جغرافیایی، تاریخی، اقتصادی و تجاری، سیاسی، اجتماعی، نظامی و دیپلماتیک رخدادهای متعدد آن، کتاب‌هایی عمده‌تاً مجزا با بررسی یک یا چند موضوع محدود منتشر شده است؛ آن کتاب برای دانشجویان مقطع کارشناسی در رشته علوم سیاسی و مطالعات منطقه‌ای گرایش هند و شبه‌قاره کاربرد دارد. در فصل اول موقعیت جغرافیایی شبه‌قاره هند و در فصل دوم، تمدن هند باستان، موقعیت سیند در دوره اسلامی و ادیان مهم هند بررسی می‌شود. فصل سوم تاریخ حکومت پادشاهی سلطان نشین و همچنین به تاریخ هند از آغاز تا ورود استعمار اشاره می‌شود و در فصل چهارم به تاریخ هند پس از ورود استعمار و شکل‌گیری جنبش استقلال‌طلبانه مردم پرداخته خواهد شد. در فصل پنجم، حکومت سلاطین در هند مورد بررسی قرار گرفته است؛ از جمله این موارد به تأسیس کنگره ملی و سیاست‌های آن اشاره شده است. فصل ششم، سیاست خارجی پس از رهایی از استعمار بریتانیا و فراز و فرودهای دوران اخیر، در مذاقه قرار داده است. فصل هفتم، ساختار اقتصادی و تجارت خارجی و سرمایه‌گذاری و اهمیت آن در کشور هند و پرداختن به مسئله کشاورزی با توجه به حاصل‌خیزی خاک این کشور و تولید محصولات استراتژیک را مورد بررسی قرار داده است. در فصل هشتم به ساختار و توان نظامی، همراه با موقعیت راهبردی و چالش‌های پیش روی هند با سایر کشورها پرداخته است و در نهایت، کتاب با تحلیل‌هایی به پایان می‌رسد؛ بنابراین اینجانب نسبت به تدوین یک کتاب مبنایی و در عین حال درسی دانشگاهی مصمم شدم.

نگارنده خود را موظف می‌داند از آقایان دکتر مهدی توسلی (عضو هیأت علمی دانشگاه سیستان و بلوچستان)، دکتر سعید غلامرضایی (عضو هیأت علمی دانشگاه لرستان) و اسماعیل سپهوند (دانشجوی دکتری رشته تاریخ دانشگاه لرستان) قدردانی نماید. همچنین در مسیر این پژوهش از گردانندگان کتابخانه ارزشمند زنده‌یاد محمدرضا والی‌زاده معجزی که از طرف بازماندگان به دانشگاه لرستان اهدا شده است، سپاسگزاری می‌شود. در خاتمه از جناب آقای سیدیدالله ستوده مدیر انتشارات شاپورخواست و سرکارخانم سهیمه اسدزاده که در صفحه‌آرایی این اثر صمیمانه یاری نموده تشکر می‌شود. امید است، مجموعه‌ی حاضر بتواند بخشی از نیازهای علمی و پژوهشی دانشجویان، استادان کارشناسان و محققان مسائل هند را برآورده سازد.

ان شاء الله

مهدی شاهین

پاییز ۱۳۹۶